

JAK BEZPIECZNIE WYSTAWIĆ WEKSEL IN BLANCO?

Paweł Mądry

Czym jest weksel in blanco?

Weksel in blanco jest jednym z najczęściej stosowanych w obrocie gospodarczym zabezpieczeń zapłaty z tytułu kontraktów. Nazywany jest również wekslem gwarancyjnym. Dłużnik wystawia weksel zawierający najczęściej wyłącznie jego podpis i wręcza go swojemu kontrahentowi. Weksel in blanco jest wekslem, który w chwili wystawienia nie zawiera wszystkich elementów wymaganych przez przepisy prawa wekslowego.

W chwili obecnej nie funkcjonują już w obrocie urzędowe druki wekslowe, ponieważ były one związane ze zniesionym obowiązkiem uiszczenia opłaty skarbowej od wystawienia weksla. Na marginesie zaznaczyć trzeba, że również dzisiaj nie jest wykluczone posłużenie się dawnym urzędowym blankietem wekslowym, a zawarta na nim po lewej stronie informacja, że blankiet ten służy do wystawienia weksla na sumę nieprzekraczającą określonej kwoty nie oznacza, że wpisanie w wekslu kwoty wyższej unieważni weksel albo uniemożliwi dochodzenie na jego podstawie kwoty przekraczającej tę wskazaną na druku weksla.

Wraz z likwidacją od 1 stycznia 2007 r. urzędowych blankietów wekslowych, wystawienie weksla in blanco następuje najczęściej poprzez złożenie podpisu na drukach wzorowanych na dawnych blankietach urzędowych, bądź też poprzez złożenie podpisu na czystej stronie z pozostawieniem miejsca na uzupełnienie jej treścią weksla.

Z wystawieniem weksla in blanco wiąże się wiele niebezpieczeństw. Wynika to stąd, że weksel stanowi tzw. zobowiązanie abstrakcyjne. Chodzi o to, że w przypadku gdy posiadacz weksla na jego podstawie wystąpi do sądu o zasądzenie kwoty wynikającej z weksla, dłużnik (wystawca weksla), co do zasady, nie będzie mógł bronić się zarzutami innymi, niż nieważność samego weksla.

Przykład 1. Kontrahenci A i B zawarli umowę pożyczki nie spisując na tę okoliczność umowy. Zgodnie z tym, jak się umówili, A pożyczył B kwotę 100 tys. zł. A i B umówili się jednocześnie, że pożyczka zostanie zwrócona przez B w określonym terminie, z należnymi odsetkami. B w terminie zwrotu pożyczki miał zwrócić A kwotę 110.000 zł. Na zabezpieczenie tej umowy, B wystawił A weksel in blanco. Po upływie terminu zwrotu pożyczki, A, niezgodnie z ustnymi ustaleniami poczynionymi z B, wypełnił weksel kwotą 200.000 zł i skierował sprawę do sądu. Sąd wydał na podstawie tak wypełnionego weksla nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym. B nie obronił się przed A zarzutem, że umowa dotycząca wypełnienia weksla była inna, gdyż nie zawarł jej na piśmie. Znaczenie będzie miała wyłącznie treść weksla.

Zabezpieczeniem przed zachowaniem wierzyciela, przedstawionym w powyższym przykładzie, jest sporządzenie na piśmie umowy określającej zasady wypełnienia weksła przez kontrahenta będącego w jego posiadaniu. Jest to tzw. deklaracja wekslowa. Wskazuje ona sytuację, w której kontrahent może wypełnić weksel oraz sposób jego wypełnienia (kwotę na jaką weksel może zostać wypełniony, miejsce płatności, termin płatności itd.). Wzrost bezpieczeństwa wystawcy weksła polega na tym, że w ewentualnym procesie sądowym wytoczonym przez posiadacza weksła (wierzyciela), wystawca (dłużnik) będzie mógł się bronić zarzutem, że weksel został wystawiony niezgodnie z zawartą deklaracją wekslową. Dłużnik będzie mógł się powoływać również na zarzuty wynikające z tzw. stosunku podstawowego, a więc umowy której wykonanie zabezpieczał wystawiony weksel. Przykładowo, dłużnik będzie mógł podnosić, że przed złożeniem przez wierzyciela pozwu część zadłużenia została już spłacona, a więc kwota wpisana na wekslu przez wierzyciela jest za wysoka.

W tym miejscu należy wspomnieć o niebezpieczeństwie związanym z obiegiem weksła. Istnieje realne niebezpieczeństwo, że posiadacz weksła in blanco wypełni go niezgodnie z deklaracją wekslową, wpisując np. wyższą kwotę albo niekorzystny dla dłużnika termin zapłaty, a następnie przeniesie prawa z weksła przez indos na inny podmiot. Indos jest właściwą dla prawa wekslowego instytucją przeniesienia wierzytelności wynikającej z weksła. W przypadku takiego zachowania wierzyciela, dłużnik w procesie sądowym o zapłatę, wytoczonym przez nabywcę weksła, nie będzie mógł podnosić zarzutów ani ze stosunku podstawowego, ani zarzutów w postaci niezgodnego z deklaracją wekslową wypełnienia weksła.

Przykład 2. Kontrahenci A i B zawarli umowę, której wykonanie zabezpieczał weksel in blanco wystawiony przez B. Deklaracja przewidywała, że A może uzupełnić weksel maksymalnie do kwoty 100.000 zł, w zależności od tego, jakie jest saldo zadłużenia B na dzień uzupełnienia weksła. Tymczasem A uzupełnił weksel kwotą 200.000 zł, a następnie przeniósł przez indos prawa z weksła na C, nie informując tego ostatniego o istnieniu deklaracji wekslowej. C na podstawie weksła skierował powództwo przeciwko B o zapłatę 200.000 zł. B nie może podnieść przed sądem zarzutu, że kwota wynikająca z weksła jest dwa razy wyższa od przewidzianej w deklaracji wekslowej zawartej z A. Sąd wyda nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zobowiązujący B do zapłaty na rzecz C kwoty 200.000 zł.

Powstaje pytanie, jak dłużnik może zabezpieczyć się przed sytuacją opisaną w powyższym przykładzie? Jedynym sposobem jest zawarcie w treści weksła in blanco klauzuli „nie na zlecenie”. Weksel zatem już w chwili wystawienia musi zostać uzupełniony o tę klauzulę. Nie jest wystarczające zapisanie w deklaracji wekslowej, że wierzyciel ma obowiązek uzupełnić weksel w ten sposób. Wprowadzenie klauzuli „nie na zlecenie” oznacza w istocie wprowadzenie zakazu przeniesienia weksła przez indos. Nie powoduje to, że wierzytelność z weksła nie może zostać przeniesiona przez wierzyciela na inny podmiot, ale przeniesienie takie może nastąpić wyłącznie ze skutkami zwykłego przelewu wierzytelności. Skutkuje to tym, że dłużnik również w stosunku do nabywcy wierzytelności wynikającej z weksła będzie mógł powoływać się na zarzuty ze stosunku podstawowego i uzupełnienia weksła niezgodnie z postanowieniami deklaracji wekslowej.

Klauzula „nie na zlecenie” zabezpiecza dłużnika również przed tym, że weksel in blanco zostanie skradziony lub zgubiony przez wierzyciela. Wypełnienie bowiem weksła in blanco przez znalazcę lub osobę, która weszła w jego posiadanie nielegalnie, może doprowadzić u dłużnika do tych samych negatywnych skutków, co w pozostałych przypadkach.

Zabezpieczenie przy pomocy klauzuli „nie na zlecenie” przewidują przepisy art. 9 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Zgodnie z nimi weksel konsumenta wręczony kredytodawcy w celu zabezpieczenia świadczenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki powinien zawierać klauzulę "nie na zlecenie". Gdy weksel taki nie spełniał tego wymogu, kredytodawca zobowiązany jest do naprawienia szkody poniesionej przez konsumenta w związku z zapłatą na rzecz posiadacza weksla, także wtedy gdy weksel ten znalazł się w rękach posiadacza wbrew woli kredytodawcy (np. został zgubiony przez niego lub został mu skradziony).

Korzyści dla wierzyciela i zagrożenia dla dłużnika w przypadku wystawienia weksla in blanco

Z punktu widzenia wierzyciela, weksel in blanco przynosi kilka znaczących korzyści. Przede wszystkim, wierzyciel kierując sprawę do sądu może złożyć wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, z czym związana jest niższa opłata sądowa.

Przykład 3. A skierował przeciwko B pozew o zapłatę 500.000 zł na podstawie weksla. Opłata sądowa za złożenie pozwu wynosi 5 % dochodzonego roszczenia (25.000 zł), jednak w postępowaniu nakazowym powód uiszcza tylko 1/4 tej opłaty (6.250 zł).

Dla dłużnika (wystawcy weksla) niższa opłata ponoszona przez wierzyciela przy wniesieniu pozwu oznacza obowiązek jej uzupełnienia do pełnej wysokości, jeśli dłużnik zdecyduje się na wniesienie zarzutów od nakazu zapłaty.

Przykład 4. W sprawie opisanej w Przykładzie 3. dłużnik wnosząc zarzuty od nakazu zapłaty zobowiązany będzie do uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 18.750 zł.

Kolejną korzyścią wierzyciela płynącą z uzyskania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla jest możliwość natychmiastowego zabezpieczenia dochodzonego pozwem roszczenia. Dla dłużnika oznacza to znoszenie uciążliwości związanych z dokonaniem przez komornika zabezpieczeniem, np. w postaci zajęcia rachunku bankowego jeszcze przed rozstrzygnięciem przez sąd ewentualnych zarzutów od nakazu zapłaty.

Po upływie dwutygodniowego okresu, w którym dłużnik zgodnie z nakazem zapłaty ma spłacić zadłużenie, w trakcie którego możliwe jest zabezpieczenie należności, wierzyciel może egzekwować kwotę wynikającą z nakazu zapłaty. Zgodnie bowiem z art. 492 § 3 Kodeksu postępowania cywilnego, nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla staje się natychmiast wykonalny po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia.

Co jeszcze w deklaracji wekslowej?

Mając na uwadze wszystkie negatywne skutki mogące wystąpić w związku z wystawieniem i wręczeniem kontrahentowi przez dłużnika weksla in blanco, zaproponować można dwa, bardzo często pomijane, dodatkowe postanowienia deklaracji wekslowej.

Przede wszystkim należy uregulować w deklaracji sposób przechowywania weksla in blanco przez wierzyciela. Strony mogą dowolnie określić, w jaki sposób wierzyciel będzie weksel przechowywał (np. poprzez zdeponowanie go w sejfie firmowym lub w skrytce bankowej). Postanowienia te mogą również zostać uzupełnione o wskazanie osób, które w firmie kontrahenta mogą mieć dostęp do oryginału weksla. W takiej sytuacji najkorzystniejszym będzie maksymalne ograniczenie tego kręgu, z reguły do właściciela firmy, wspólników w spółkach osobowych, członków zarządu w spółkach kapitałowych i innych osobach prawnych, z uwzględnieniem jednak pełnomocnika procesowego kontrahenta (adwokata lub radcy prawnego), który składając pozew o zapłatę na podstawie weksla musi w sądzie złożyć jego oryginał. Deklaracja może również zawierać zapis, zgodnie z którym w przypadku konieczności wytoczenia powództwa na podstawie weksla, kontrahent lub jego pełnomocnik procesowy złoży osobiście pozew wraz z wekslem w biurze podawczym właściwego sądu, unikając przesłania go pocztą.

Koniecznym elementem deklaracji wekslowej powinny być postanowienia regulujące kwestię zwrotu weksla in blanco po wygaśnięciu zobowiązania zabezpieczonego wekslem. W takim wypadku w deklaracji powinny zostać wskazane osoby, które mogą odebrać i pokwitować odbiór weksla od kontrahenta.

Rejestr weksli in blanco

W każdej firmie niezwykle istotne jest kontrolowanie wystawionych przez nią weksli, w szczególności weksli in blanco. Firmom, które wystawiają większą ilość tego typu dokumentów zaproponować można prowadzenie ich rejestru, np. według poniższego schematu tabelarycznego.

L.p.	Data wystawienia weksla	Posiadacz weksla	Kwota zabezpieczona wekslem	Termin zwrotu weksla

(-) Paweł Mądry / radca prawny

Niniejszy dokument nie stanowi opinii prawnej. Kancelaria nie ponosi żadnej odpowiedzialności za zastosowanie się do informacji w nim zawartych. W przypadku konieczności zastosowania przedstawionych rozwiązań zapraszamy do skorzystania z naszych usług.